

---

mit csináljunk ellingtonnal?

Rádiójáték

GOBBY FEHÉR GYULA

Személyek:

PÉTER	PADTÁRS
ANYA	ASSZONY
MOSTOHAAPA	LAJCSÓ
LACI	GIZI
DÉDAPA	A. EGYETEMISTA
DÉDANYA	B. EGYETEMISTA
ÖREG	IGAZGATÓ
FELESÉG	RENDŐR
SZOMSZÉDASSZONY	KALAUZ
TANÁR	GYEREKHANGOK

(Ajtóharang giling-galangja, kétszer egymás után.)

PÉTER: Jó napot kívánok! Ez a lakás kiadó?

ASSZONY: Igen, ez az. Kicsoda az úr?

PÉTER: Maróti Péter egyetemista vagyok. Megtekinthetem?

ASSZONY: Komoly szándékai vannak?

PÉTER: Kérem szépen, lakásra van szükségem. Ha nem kér túl sokat, és a lakás lakható, kiveszem.

ASSZONY: Mert vannak mindenféle szélhámosok. Betolakszanak, kávéét követelnek, aztán meglépnek.

PÉTER: Nem kérek kávéét. Nem szeretem.

ASSZONY: Aztán meg ismeretlen embert a lakásba engedni amúgy is kockázatos. Ki tudja, mi rejlik egyesek fejében...

PÉTER: Tessék. Itt az egyetemista igazolványom. Harmadéves vagyok, filozopter. Az idén kilenc vizsgám van. Valahol laknom is kell, ha le akarom tenni őket.

ASSZONY: Ezt én úgyse tudom ellenőrizni. Nekem azt mesél az úr, amit akar.

PÉTER: Szóval, kiadó a lakás vagy sem?

ASSZONY: No, jó. Jöjjön be.

(Ajtócsapódás.)

A táskáját az előszobában is hagyhatja.

PÉTER: Köszönöm, inkább viszem.

ASSZONY: Ez az a szoba. Ötszáz dinár havonta. Előre kell fizetni, s ha ötödikéig nem fizet, azonnal el kell hagynia a szobát.

PÉTER: Ötszáz havonta?

ASSZONY: A szomszédasszonyomnak hetvenet fizetnek ketten ugyanakkora szobáért. De ketten túl nagy lármát csapnak. Azért kérek én egytől ötszázat.

PÉTER: Méltányosnak tetszik lenni.

ASSZONY: Itt aztán tanulhat. Ha ketten lennének, folyton kártyáznának, meg sakkoznának. Egyedül már unalmában is tanulni fog.

PÉTER: Csak egy kérésem volna.

ASSZONY: Főzést, mosást nem vállalok. Annyira nem szorít a szükség, hogy tönkretegyem a kezeimet. Ezt oldja meg más módon.

PÉTER: Nem a főzésre gondoltam. Hanem van egy tyúkom. Azt kellene valahová elhelyezni.

ASSZONY: Tyúkja van? Á, nők szóba se jöhetnek. Akkor inkább két férfinak adtam volna ki a szobát. Ide nő nem teheti be a lábát.

PÉTER: Félre tetszett érteni. Nekem egy tyúkom van. Itt a táskában alszik. Tetszik tudni, a táskában sötét van, és a tyúkok gyorsan elalszanak a sötétben.

ASSZONY: Egy élő tyúkot hordoz a táskájában?

PÉTER: Igen. Egy élő, éldegélő tyúkot. Annak az elhelyezését szeretném biztosítani.

ASSZONY: Itt nem főzhet. Arról nem beszéltünk. A szobában nem engedem, a konyha pedig kicsi.

PÉTER: Nem akarom megfőzni. Életben akarom hagyni, ha lehet.

ASSZONY: Ez egy emeleti lakás. Állatokat nem tarthatunk.

PÉTER: Csak egy kis sarok kellene neki, lenn a fűszekszobában. Még három hónapra van szó. A júliusi vizsgák után hazaviszem.

ASSZONY: De hát miért? Mi szüksége van arra a tyúkra? Még sohasem hallottam, hogy egy egyetemista tyúkkal a hónap alatt keresne hónapos szobát. Minek magának az a szerencsétlen állat? Mire használja?

(Éles kotkodácsolás, halkul és Péter hangja közletről. A gondolatait halljuk.)

PÉTER: Tulajdonképpen igaza van. Az eszem ugyanezt kérdezi. Megbolondultam, hogy egy tyúk sorsával fonom össze a sorsom? Mikor az egyetemre kerültem, úgy láttam, épp elég sok minden miatt meggyűlhet a bajom a tanulmányi évek alatt, de a tyúkokra egyáltalán nem gondoltam. Számítottam rá, hogy nem lesz pénzem, hogy nem kapok majd ösztöndíjat. Arra is elszántam magam, hogy akkor se hátrálok meg a tanárok előtt, ha veszélybe

jut a diplomám. Mindenáron őszinte és következetes akartam lenni. Elhatároztam, nyíltan kimondom, mi nem tetszik a társadalmunkban, akármi legyen is szavaim következménye. De arra, hogy majd egy tyúkkal a hónom alatt sétálok éjszaka a parkban, arra nem gondoltam.

A. EGYETEMISTA: Tán fölcsíptél valami jó kis tyúkot?

B. EGYETEMISTA: Végre hozzáfogtál a kakaskodáshoz. Már azt hittem rólad, kappan vagy.

A. EGYETEMISTA: Az a kis jérce se rossz ott a járdaszélen, figyeld csak!

B. EGYETEMISTA: Elkapnád a bögyét szívesen, igaz-e?

PÉTER: Így beszélnek az évfolyamtársaim. Tűnjetek el. Ti más értelemben használjátok a tyúk szót. Ahányszor elkezdett a társaság a tyúkokról beszélni mindig összereztem. Gyerekkoromtól kezdve üldöztek a tyúkok. Egyszer egy szomszédasszony azt kiabálta a kerítésen át, hogy egész családfánk a tyúkoktól származik.

SZOMSZÉDASSZONY: Még az ükapjuk is csirkefogó volt. Másból meg se tudtak volna élni, mert dolgozni sohase akartak. A dédapja is tojást lopott. Csirkefogó lesz ebből a kölkökből is, nem más.

DÉDAPA: Nem szégyen az, hogy szerettem a csirkehúst. Remélem, hogy a dédunokám is szeretni fogja. Szerettem a csirkepaprikást, a kirántott jércét, meg a jó sűrű tyúkhúslevest. Aztán, ha sikerült, elkaptam a tyúkok gazdasszonyát is, becsülettel, hogy megemlegette.

PÉTER: A dédapám nem tért vissza az első világháborúból. Csak akkor jelentkezett, ha engem meg kellett védeni.

DÉDANYA: Nem szégyelled magad, hogy ilyeneket beszélsz az unokád előtt? Inkább valami szépet mondanál neki. Amiből tanulhatna. Ha már sohase lovagolhatott a térdeden.

DÉDAPA: Ezt is meg kell tanulnia, ha meg akar élni. Ha nincs más, kisfiam, kapd el egy tyúknak a nyakát. Nem szégyen az. Szegények voltunk, az igaz, de megéltünk. Hát te se hagyd magad. A gazdasszonyok meg éppenséggel szeretik, ha megszorogatják őket. Csak ügyesen kell csinálni.

DÉDANYA: Elhagyd az ízetlenkedést, vén illetlen. Mit gondolsz, rád hallgat valaki?

PÉTER: Valami igazsága van a dédnagyatának. Korán rá kellett jönnöm, hogy nekünk az is nagy eredmény, ha megélünk. Tán negyedikes voltam, mikor tudatára ébredtem, hogy nekünk csak tyúkjaink vannak. Másoknak volt disznajuk, egyeseknek kecskéik, ritkábban juhaik. Nekünk csak tyúkjaink voltak. Se disznó, se birka, se kecske, hogy a tehenekről ne is beszéljek.

ANYA: Másra nekünk nem telik, kisfiam. De mi a tojásból is megélünk! Mi kellene még?

PÉTER: Anyám szerint a tyúkok szent állatok. Keveset esznek, az utcán is találunk szemet, a kertben, a szemétdombon, a ház mögött. Egy korán elhunyt lakatos özvegyének nem telik másra. Ezt mondogatta gyakran.

ANYA: Kikeverjem a sárgáját cukorral, kisfiam? Úgy is nagyon jó, nemcsak sósan, majd meglátod. Erősíti a hangszálakat. Énekes lesz belőled.

PÉTER: Első fölismerésem azzal járt, hogy egyből megharagudtam a tyúkokra. Aztán már figyeltem is rájuk, s ha figyeltem, akkor zavart is folytonos kodácsolásuk, kárálásuk. Zavart édeskésen émelyítő szaguk. Zavart a látványuk. Egy percig sem voltak képesek napközben nyugodtan állni az udvarban. Folyton kapirgáltak, szemeztek, tollázkodtak, zavarócskázta, repültek, nyüzsögtek mindenfelé. Úgy éreztem, minden napomat tönkreteszik. Akkora ellenszenvvel viseltetem irántuk, hogy állattanból egyest kaptam, mikor a baromfifajtákat tanultuk. Nem voltam hajlandó arról beszélni, hányfajta tyúk van. Utáltam őket.

TANÁR: Ha a jövő órára se tanulod meg, pótvizsgára küldelek. Isten látja lelkemet, megbuktatlak. Legalább a legfontosabbakat jegyezd meg. Nem vagy te olyan buta. Ide figyelj! Az egyik kezezen fölsorolom őket. A parlagi, a léghorn, a rhode-island, a plimut és az orpington. Öt. Idefigyelsz te egyáltalán?

GYEREKZHANG: Tanár úr, kérem, a Péter grimaszcodik!

PÉTER: De nemcsak a folytonos jelenlétükkel, nemcsak a hangjukkal, szagukkal és látványukkal keserítették meg az életemet a tyúkok, hanem azzal is, hogy miattuk örökös háborúság folyt köztünk és a szomszédok között. Balról, a főutca felől egy rókabajszerű, fehér hajú öreg lakott, aki még az osztrák—magyar hadseregben nyerte el az őrmesteri rangot, s aki tulajdonképpen udvarolni szeretett volna édesanyámnak, de azt mindig káromkodva, kötekedve, őrmester módon tette.

ÖREG: Már megint átszökött hozzám az a huncut kis barna, a fene a tollát! Mondom, szomszédasszony, hogy nincs kakas az udvarában. Mindig hozzám járnak a tyúkjai, hogy végre rendesen megkeresse őket a kakasom. Nem tud kakast találni, szomszédasszony? Szívesen segíték, ha kell.

FELESÉG: János, gyere onnan a kerítéstől! Ha bírnám magam, kitekerném annak a nyavalyásnak a nyakát. Hiába mondom, hogy ne dobd őket vissza?

ÖREG: Nem kell annyira haragudni. Minden jó tyúk jó kakast keres. Igazam van, szomszédasszony? Maga is tudja.

PÉTER: Elegendem volt az öreg célzásaiból. Fájt, hogy anyám tűri a megaláztatást, s fájt, hogy igaza volt, mert már tudtam, hogy nem tehetünk egyebet, sem ő, sem én. A jobb oldali szomszédunknak, apám volt szaktársának a felesége azonban még sokkal nehezebb perceket okozott mindkettőnknek. Gyűlölt bennünket, de sohasem tudtuk meg, miért. Apám bánthatta meg a férjét valamivel, és most rajtunk állt bosszút? Minden mozdulatomat elvakult rosszakarattal szemlélte.

SZOMSZÉDASSZONY: Már megint letörte egy virágomat a maga drágalátos fiacskája. Látszik, hogy nincs, aki törődjön vele.

ANYA: Véletlenül gurult arra a labda. Megígérte, hogy nem is labdázik többet az utcán.

SZOMSZÉDASSZONY: Ígérheti az! Csirkefogó lesz abból, nem más. A maguk udvarában mit tanulhat a tyúkoktól? Úgy néz ki az az udvar, mintha már az üköregapjuk is tyúkász lett volna.

DÉDAPA: Hát bizony, tyúkász is voltam én, többek között. Akkor még nem volt szégyen tyúkásznak lenni.

DÉDANYA: Nyughass már. Ezt már elmondtad egyszer.

DÉDAPA: És ha százszor elmondtam? Így igaz. Tanulja meg, és ne sirjon, ha a banda csúfolja.

GYEREKEK KÓRUSA: Maróti Péter,
tyúkokkal kel reggel!
Maróti Péter,
tyúkokkal kel reggel!

SZOMSZÉDASSZONY: Csak mondjátok neki, meg is érdemi.

GYEREKEK KÓRUSA: Maróti Péter,
kukorékol reggel.
Maróti Péter,
kukorékol reggel.

ANYA: Nem szégyellitek magatokat? Megmondalak benneteket a rendőrnek!

RENDŐR: Mi közöm nekem hozzá, hogy miket énekelnek a gyerekek? Azzal törődjön a tanítójuk, vagy a kedves mamájuk. Majd ha beverik egymás fejét, akkor közbelépek.

DÉDAPA: Hát ezért tanuld meg védeni magad. Kicsire nem nézünk.

PÉTER: A legtöbb baja még csak ezután lett édesanyámnak. Rá se tudtam nézni se tojásra, se csirkehúsrá. Hiába kínálgatta, inkább éhes maradtam, de csirkét, tyúkot nem ettem.

ANYA: Csak egy kis kenyér meg egy kis só van a házban. Vacsora nélkül nem fekhatsz le! Megsütöm ezt a két tojást és muszáj megenned. Értetted?

PÉTER: Ott állt szegény mellettem a serpenyővel, és meg is etette velem erővel a vacsorát, de nem sok hasznunk vált belőle, mert kiökrödtem az egészet azonmód. Nem fogadta be a gyomrom.

ANYA: Olyan sovány vagy, kisfiam. Mit vehetek a nyugdíjból? Vegyünk elsején nyulakat? Gondoznád őket?

PÉTER: Aztán meg folyton nyúlhúst együnk?

ANYA: De hát nem jut nekünk mézsárszéki húsrá. Veszünk sok lisztet meg cukrot, eszünk grízes tésztát, krumplis tésztát, káposztás tésztát, mákos tésztát, jó?

PÉTER: Együtt sírtunk és neveltünk, azon versenyezve, kinek hányfajta tészta jut eszébe. A végén már összehordtunk hetet havat.

ANYA: Lekváros galuskát eszel-e?

PÉTER: Mézes tésztát akarok.

ANYA: Ecetes tésztát kívánsz-e?

PÉTER: Kakaóval, kávéval, zöldséggel, sárgarépával, cukorrépával, marharépával, répátlanul, féligrépásan, répalében...

ANYA: Tojásosan óhajtasz-e?

PÉTER: Tojást ne említs!

ANYA: Éhen fekszel le, édes fiam!

PÉTER: Azzal újra sírva borult rám, alig tudtam megvigasztalni, mondvá, hogy nem is vagyok éhes. De akkor éjjel kétszer is arra riadtam, hogy ijedten kiáltozom, mert olyan szörnyű álmom volt, hatalmas, ház nagyságú tyúktojás görgött felém, és énnekem nem volt erőm elszaladni előle, éhes és gyöngé voltam, leragadt a lábam. Ma már tudom, hogy miattam, értem ment férjhez másodszor édesanyám. Ma már tudom, hogy gyöngének érezte magát, nem bírt az étellel, engem féltett. De akkor gyűlöltem érte, úgy éreztem, cserbenhagyott, elárult. Igaz, akkor már gimnazista

voltam, utazó diák, kevesebbet lehettem otthon, a baromfiudvart mostohaapám se szerette, egy sarokra szűkítette, az már engem se zavarhatott, s őket is leginkább csak este láttam. Az asztalon sokszor volt disznósült, s amit olyan nagyon szerettem, füstölt sonka, meg igazi, drága, erős házikolbász.

DÉDAPA: Azért a csirkehús csak jobb!

DÉDANYA: Örülj, hogy jól megy a sora az unokádnak. Minek avatkozol bele, hogy mi a jobb?

PÉTER: Mostohaapám testvért is hozott a házhoz, tőlem egy évvel fiatalabbat, a Lacit.

LACI: A gimnazisták beszari alakok. Tegnap is megvertünk kettőt az állomás előtt.

PÉTER: És ti hányan voltatok?

LACI: De ők idősebbek voltak. Mégse tudtak bokszolni rendesen.

PÉTER: Te is verekedtél?

LACI: Tán bosszút akarsz állni? Ne félj, nem szólok apámnak, de ha egy ujjal is hozzámérsz, téged is bevárunk az állomásnál.

PÉTER: Most ha megverlek, akkor azt hiszed, hogy a gimnazisták becsületét védem, ha meg nem bántalak, akkor azt hiszed, hogy félek tőled.

LACI: Sok a szöveg. Verekszünk vagy nem verekszünk?

PÉTER: És az apjával is elég sok bajom volt. Nem bántott soha, de nem átalált fülem hallatára veszekedni édesanyámmal a sorsomról.

MOSTOHAAPA: Az édesapja is becsületes lakatosmester volt, hát minek kellett belőle úrfit nevelni? Látod, az én Lacim egy évvel fiatalabb, de máris keres. És jól keres. Ő is elmehelett volna kereskedőnek ugyanabba a vállalatba. Már fölszabadult volna. Akár üzletvezető is lehetne.

ANYA: A tanárai biztattak. Nagyon jól tanult.

MOSTOHAAPA: Akkor miért nem a tanárok pénzelik?

SZOMSZÉDASSZONY: Én nem akarok beleszólni a maguk vitájába, de az új szomszédnak igaza van. A tanulás az uraknak való. Szegényember gyereke nem tud fölvergődni magasabb iskolába. Ha meg jó mesterséget választ, eltartja a családját, van mit a tejbe aprítani.

ÖREG: Új házasok, mégis mindig veszekszenek. Ej, hol vannak az udvarból azok a szép kis barna tyúkok? Ezek a göthös fehérek fenét se érnek.

ANYA: Ebben a házban nekem is van szavam. Nem azért mentem férjhez, hogy a fiamat más irányítsa. Kérdeztem tőle, akar-e tanulni, hát ha akart, most tanuljon.

MOSTOHAAPA: De azt nem tőle kérdezte, hogy ki fogja fizetni az ő tanulását?

ANYA: A mi házasságunkba én is hoztam valamit. A munkától se ijedtem meg soha.

MOSTOHAAPA: Jól van, de azt mondom, hogy ha egyetlenegy rossz jegye lesz, csak egyetlenegy, én leveszem a kezem róla. Elég nagy mafla már, gondoskodjon magáról. Az első egyest hazahozza, már másnap mehet.

ANYA: Nem kell olyan kizárólagosnak lenni. Eddig jól tanult, miért hozna egyest haza.

PÉTER: Pedig akkor már volt egyesem. Mintha bénítólag hatott volna rám a tudat, hogy nem szabad megbuknom egy tantárgyból sem. Az a nyavalyás földrajztanár, egy örökké ordító, ideges pacák zúgatott be, kiabálásával tetézve ijedségemet, egy szót se tudtam kinyögni arról, hogy mi a meteorológia, minek tanulmányozzák a légkört, mit csinálnak a meteorológusok. Butaságomban lubic-kolva, kéjes sikongatással írta be a jegyet a naplóba. Mereven álltam, pedig belül darabokra tört a lelkem, előre nyüsztettem, mint a kutyák az ostortól, mostohaapám és Lacikája diadalától.

PADTÁRS: Tanár úr, kérem!

TANÁR: Mit óhajt? Felelni szeretne?

PADTÁRS: Tanár úr, ha Maróti egyest visz haza, a mostohaapja kiveszi az iskolából.

TANÁR: Ez mit jelent? Marótinak tanulni kellett volna.

PADTÁRS: Tanult ő, csak most ideges.

TANÁR: Engedje meg, hogy én ítéljem meg a tanulók tudását. Vagy ha át akarja venni a katedrát, én nem bánom, de tessék, álljon föl, és bizonyítsa be, hogy legalább úgy ismeri a földrajzot, mint én.

PÉTER: Engem még jobban megalázott ez a huzavona, Jancsi pedig alig húzta ki a kettést. Még jobban tanulnom kellett volna. A tanárnak igaza volt. Csakhogy otthon mind többet kellett segítenem, mostohaapám udvarában nem tyúkok, már hizómarhák, az ólakban egész konda szaporodott. Pár év alatt tehetős gazda fiaként sétálhattam a faluban. De nem felejtett el mindennap figyelmeztetni ígéretére.

MOSTOHAAPA: Amint egyest kapsz, jöhetsz haza. Van itt épp elég dolog a ház körül. Több pénzed lesz, mintha doktorálnál.

PÉTER: Nem akarok orvos lenni.

MOSTOHAAPA: Miért nem? Akkor legalább öregségünkre valami hasznod látnánk anyáddal.

PÉTER: Van maguknak orvosra való.

MOSTOHAAPA: A nyelvedről ítélve ügyvéd lesz belőled.

PÉTER: Ilyen vitákkal, munkával teltek a napok, este jutottam csak a könyvhöz, de akkor meg, ha fönnmaradtam, hol az öreg, hol anyám jött ki hozzám a konyhába, egyrészt hogy ne égessem olyan sokáig a villanyt, másrészt meg, hogy ne fáraszam holtra magam.

KALAUZ: Hé, fiatalember! Itt a végállomás. Vagy eljössz velünk Belgrádig?

PÉTER: Jó, hogy szóltál, folyton elalszok.

KALAUZ: Sokáig álltál a kiskapuban. De ha még egyszer fölébresztelek, akkor áldomást fizetsz.

PÉTER: A háromnegyed évi értesítőt, amiben ott díszelgett az intő, anyám írta alá titokban. Az öreg ellenőrzése lankadt, mert meggyűlt a baja Lacikájával is. A fiúcska kapta magát és megnősült.

LACI: Mit akar az öreg a katonasággal? Majd letöltöm azt is. Miért éljek addig asszony nélkül, ha egyszer szeretjük egymást? Mondd, nincs igazam?

PÉTER: Még sose házasodtam.

LACI: A pénzt félti az öreg. A jussomat sajnálja kiadni.

MOSTOHAAPA: Miféle juss. Kitanítottalak, mesterséged van, az nem elég?

LACI: Engem tanítottatott? Más gyereket taníttatja maga, nem engem.

MOSTOHAAPA: Mert az tanul magától is. Neked is megvolt a lehetőséged rá, de te nem akartál görnyedni a könyv fölött.

LACI: És mi bajom lett? De attól még jár nekem is valami. Hol lakjak az asszonyommal?

MOSTOHAAPA: Kell is neked asszony, te taknyos!

ÖREG: Már megint veszekszenek. Mondtam én a szomszédasszonynak, hogy ne menjen másodszor is férjhez. De hát hiába beszél az ember!

SZOMSZÉDASSZONY: Tisztára elvadult a mai fiatalság. Szegény szomszéd is küzd mindkét gyerekével. Csak bajnak hozza őket az ember a világra. Semmi tisztelet nincs bennük a szüleik iránt.

PÉTER: Furcsa módon engem kényszerült védeni mostohaapám saját fiával szemben. Pedig ha tudta volna, hogy nagy óvatossági hadműveletek után éppen aznap írta alá az intémet édesanyám, biztosan barátságosabban szól a fiához. De szólhatott, ahogy akart, a lakodalmat nyár elején megtartottuk, ősszel pedig én egyetemre, Laci meg katonának vonult be.

(Zene: Louis Armstrong.)

LAJCSÓ: Te vagy az a gólya, akit mellém osztottak? Figyelmeztetek, hogy szeretem a dzsesszt. Ez ellen nincs apelláta. Ha velem egy szobában akarsz lakni, túrnöd kell.

PÉTER: Tünnöm kellett valóban. Lajcsó negyedéves gépésztanhallgató volt, legalább két fejjel magasabb nálam. Örülöm kellett volna, hogy maga mellé vett, mert sok mindenre megtanított. Hogy és hol kell pénzt szerezni például, hiszen nekem akkoriban ez volt a legnagyobb és egyetlen gondom, otthonról nem fogadtam már el semmit.

MOSTOHAAPA: Megbolondultál, gyerek? Mit virtuskodsz itten? Járj be autóbusszal, mint eddig, az egyetem sincs messzebb az állomástól, mint a gimnázium. Itthon ehetsz rendesen, a zsebpénzt meg majd megbeszéljük. Van itt mindig segítőnivaló a ház körül.

PÉTER: Köszönöm a hozzám való jószágukat, de majd elboldogulok ezután magam is.

ANYA: De hát miért akarsz a városban lakni? Itthon nem jó?

PÉTER: Tudtam, hogy nehezebb lesz anyámnak a dolog, de mit tehettem mást. Otthon minden percben megtűrt árvagyereket, megaláztatott és kitartott voltam. A városban, ha éhesen is, magam gazdája, akit a szobatárs fölénye sem izgatott különösebben.

MOSTOHAAPA: Ha már boldogulni akar a saját erejéből, szólj valának, és én bedugom írtnak a malomba. A Grassalkovics még mindent megtett nekem, amire kértem. Még a szövetkezetbe is bejuttathattam volna.

DÉDAPA: Igaza van a gyerekeknek. Ez a majom betolakodott a családkba, és majd azzal hengeg, hogy ő taníttatta Pétert.

DÉDANYA: Megváltozott a világ. Azelőtt kezet csókolunk volna, ha valaki segítséget ajánl.

DÉDAPA: Ki csókolt volna kezét? Én biztos nem.

DÉDANYA: És ki csókolta meg a plébános úr cipőjét, mikor kíségtet bennünket egy zsák liszttel?

DÉDAPA: Azt azért, mert megmentett téged meg a gyerekeket az éhhaláltól. Nem magamért.

(Fölerősödik a dzsessz.)

LAJCSÓ: Évet vesztettem, öcsi. De annyi baj legyen, legalább jól összeszokunk. Nem mondhatod, hogy cserbenhagytalak. Látod, mire voltam képes éretted?

PÉTER: Azt hiszem, sokkal szívesebben rohantál volna haza.

LAJCSÓ: Hogy szavamat ne felejtsem, mondd csak, öregapám, te so-hase utazol haza vasárnap? Hiszen te itt laksz egy köpésnyire.

PÉTER: Nincs mit keresnem otthon.

ANYA: Nem láttalak négy és fél hónapja. Miért makacsoltad meg magad? Csak még jobban magadra haragítod a tatát.

PÉTER: Itt van maguknak Laci családotul. Még pár hét, és aludni se bírnak az unokától.

ANYA: Tudod, hogy nekem te vagy az első... Édesfiam. Már megint milyen sovány vagy, édes gyerekem.

PÉTER: Nem fogok éhenhalni.

ANYA: Tedd a zsebedbe, ez az én keresetem, kiárultam baromfiból.

PÉTER: Már megint tyúkokat nevel?

ANYA: Ne sérts meg, fogadd el!

PÉTER: Nem kell, magam is boldogulok.

(Fölerősödik a zene.)

LAJCSÓ: Itt van a Duke Ellington Belgrádban. Gyerünk, öcsi, ne lógasd az orrod. Gyere velem, legalább te is meghallod végre, mi az igazi dzsessz. No, mi bajod? Folyton-folyvást a lelki bibijedet gyógyítgatod? Ugorj már!

PÉTER: Hagyj békén!

LAJCSÓ: Gyere, te mafla pesszimista. Gyere!

PÉTER: Eressz!

LAJCSÓ: Harapsz nyavalyás? Leakasztok egyet, hogy leröpül a fejed! Barátságból invitálok, ő meg nekemesik. Hát belőled elegendem van.

(Újra a dzsessz.)

DÉDAPA: Ne búsulj, dédunokám, fontos, hogy élsz. Látod, engem elvitt a háború, nem tudtam segíteni a családomat. Ki tudja, milyen úrfi volnál, ha épségben hazatérek.

DÉDANYA: Ej, öreg, mennyi ostobaságot locsogsz. Csak még jobban elvadítod azt a gyereket.

SZOMSZÉDASSZONY: Megmondtam én, hogy csirkefogó lesz. Szegény anyja mennyit gürcölt miatta, és itt van: haza se dugja az orrát, hogy megnézze, él-e, hal-e.

TANÁR: Meg is buktathattam volna. Még év végén se ismerte föl a ku-

muluszokat. De mondom, valóban árva gyerek, ne én vessek gáncot neki.

MOSTOHAAPA: Hát éntőlem tanulhat. Jobb is, hogy nem háborgat bennünket. Csak nehogy egyszer a bírósági idézés emlékeztessen rá. Még valami adósságba veri magát, vagy tolvajok közé keveredik. Van ott a városban mindenféle.

ÖREG: Az éhség rossz tanácsadó. Látom az arcán, hogy éheznek. Míg azokat a szép kis barna tollú jércékat tartották, legalább tyúkhúst ettek, ha akartak.

PÉTER: Sose tűrtem a nyafkákat. És mégse tudtam kivágni magam a Lajcsó által lelki bizizésnek nevezett állapotból. Rávetettem magam a pszichológiára. Elolvastam minden föllelhető szakkönyvet a lelki életről, külön az árvák lelki életéről. Már tudtam, hogy tipikus eset vagyok, tudtam, hogy depressziós hangulatok szorongatnak, de szabadulni tőlük nem tudtam. Utáltam magam a gyöngeségemért. Órákra keveset mentem, de hogy meglegyen a mindennapi betevő falatom, az egyetemista szervíz által szerzett munkát elvégeztem pontosan. Ott ismerkedtem meg Gizivel, az özvegyasszonnyal.

GIZI: Milyen komoly ma, Péter? Megiszik egy kávét?

PÉTER: Köszönöm, nem élek vele.

GIZI: De egy kis hazai barackpálinkát már nem utasít vissza, ugye?

PÉTER: Igazán köszönöm, alkoholt nem fogyasztok.

GIZI: Hát ez csudálatos! Mivel kedveskedjek akkor magának?

PÉTER: Tudatosan fogadtam el közeledését, gondoltam, hátha a szerelem helyrebillenti majd az egyensúlyomat. Hátha én is olyan vidám fickó leszek, mint az évfolyamtársaim.

A. EGYETEMISTA: Én mindjárt láttam rajta, miért írta bele a hirdetésbe: „csak férfiaknak”. De valóban jól nézett ki. No, mondom, ha férfit keres, én itt vagyok. Be is vezetett mindjárt.

B. EGYETEMISTA: De miért nem engedi, hogy meglátogassanak a barátaid?

A. EGYETEMISTA: Te hülye vagy! Én nem engedek oda senkit. Érted? Még valamelyik leütné a kezemről. Hát nem vagyok agyalágyult. Még nyaralni is elvisz.

GIZI: Péter, hova még nyaralni?

PÉTER: Korai még arról beszélni. Még előttem van egy tanulási kampány, aztán a vizsgák.

GIZI: Most befizethetnénk két helyre. Makarskán nem olyan drága a panzió.

PÉTER: Várjál egy kicsit. Meg kell gondolnom, mit is jelentsek be a júliusi időszakra.

DÉDAPA: Látod, hogy buknak rá a nők? Látszik, hogy az én véremből van benne.

ÖREG: Mi katonák nem sokat teketóriáztunk a fehérréppel. Hanyatt döntöd, aztán megcsipkeded az arcán, ugye jó volt, babám.

PÉTER: Ha szerelem lett volna, talán segít. Így csak újabb terhet vettem a nyakamba. Gizi szeretett, annál nehezebb volt nekem. Minél boldogabbnak láttam, annál nagyobb csalónak éreztem magam. Nyomta a lelkem anyám sorsa, az otthoni veszekedések, félreértések, megalázások emléke, a gondolat, hogy miattam vette mások

gondját is magára, most meg belesodródtam még egy hasonló bonyolult és tisztának egy cseppet se mondható viszonyba.

(*Ajtócsapódás.*)

ANYA: Hát ebben a kis szobában laksz, fiam?

PÉTER: Anya! Hogy kerülsz ide?

ANYA: Megtaláltalak. Jöttem le a kofákkal a piacra. Becsaptam a tatát. Gyanakodott, hogy téged foglak keresni, de hoztam egy csomó tojást, gondoltam, jobb, ha eladom, mint ha otthon romlik.

PÉTER: Hát, gyere ülj le. Van itt szék, csak könyvek voltak rárakva.

ANYA: Még mindig ilyen sovány vagy?

PÉTER: Semmi bajom.

ANYA: Hoztam neked túrós rétest. Azt mindig szeretted. Hajnalban sütöttem.

PÉTER: Azt is titokban?

ANYA: Nem, hiszen otthon is maradt belőle. Ej, ne kapaszkodj a szavaimba. Nem örülsz, hogy bejöttem hozzád az otthonba?

PÉTER: Dehogynem, anya. Örülök.

ANYA: Nézd, hoztam egy tyúkot is. Ezt nem adtam el. Még neve is van neki.

(*Csendesen kotyogni kezd a megbolygatott tyúk.*)

PÉTER: Élő tyúk?

ANYA: Tudom, hogy nem szereted a tyúkokat, de mit tudtam volna kezdeni vele? Nem vette meg senki. Tegnap beszéltük meg a tatával, hogy ma én is eljövök a kofákkal. Nem is hoztam semmit, ez meg már úgy hozzám szokott, hogy bejött utánam a konyhába.

PÉTER: De hát mit csináljak vele?

ANYA: Hát, amit szokás. Nincs konyhátok itt az otthonban?

PÉTER: Nincs. A legjobb lesz, ha visszaviszed, anya.

ANYA: Semmit se túrsz magad körül, amit tőlem kaptál. Mit vétett neked ez az ártatlan állat?

PÉTER: Ne sírj, anya. Ne sírjál. Örülök, hogy hoztad, de biz'isten örülök. Csak gondoltam, hogy már megszoktad otthon, meg...

(*Főlerősödő dzsesszzene.*)

Így maradt nálam Ellington. Elfelejtettem megkérdezni anyámat, mi is a tyúk neve, hát Lajcsó tiszteletére elkereszteltem Ellingtonnak. Odakötöttem a sarokba, egyetlen székünk lábához. Valóban emberhez szokhatott, mert nem volt hangos természetű. Csendesen kotyogott, ha beszéltem hozzá. Ha ránéztem, eszembe jutott az udvarunk, a szegénységünk, a gyerekkorom. Ugyanúgy mocorgott, kapirgált, hunyorgatott, mint a többi tyúk, nekem mégis többet jelentett. Hoztam neki kukoricát a piacról, s az egyetemistamen-záról csórtam egy tányért itatónak. Lajcsó ugyancsak meglepődött este, amikor meglátta.

LAJCSÓ: Hát itt meg mi van a sarokban?

PÉTER: Az ott az Ellington.

LAJCSÓ: Micsoda?

PÉTER: Egy igazi tyúk, Ellington.

LAJCSÓ: Megbolondultál?

PÉTER: Miért? Látod, hogy igazi.

LAJCSÓ: No, de minek neked ez a tyúk?

PÉTER: Én se avatkozok bele a te tyúk-ügyeidbe. Ha szólsz, hogy hozol egy tyúkot, én elmegyek moziba, igaz? Ne kezdjünk tyúkpörösködni.

LAJCSÓ: Most én is menjek moziba?

PÉTER: Feküdj le nyugodtan, mondom, hogy Ellingtonnak hívják, így békésen alhatsz, beleillik a koncepciódba.

(Dzesszene, halkul, és néha-néha belekotyog a tyúk.)

LAJCSÓ: Meddig akarod még itt tartani ezt a bűdös állatot?

PÉTER: Ne sértegesd Ellingtont.

LAJCSÓ: Gyere, vágjuk le.

PÉTER: Te vérengző kezdesz lenni.

LAJCSÓ: Miért nem vágja le a nőd?

PÉTER: Nem vágja le senki. Ellingtont hazaviszem ajándékba.

LAJCSÓ: Tisztára bedilizett. Nincs apádéknak elég tyúkjuk? A városból viszel tyúkot falura?

PÉTER: Ahogy mondom.

LAJCSÓ: De én nem hagyom itt tovább!

PÉTER: Hozzá ne merj nyúlni!

IGAZGATÓ: Nézze, Péter! Három éve lakik az otthonban, szinte egyedüli, aki még semmit se követett el. De akármilyen szimpatikus is nekem, a szobatársának igaza van. Azt a tyúkot el kell vinnie.

PÉTER: Hova vigyem, igazgató elvtárs?

IGAZGATÓ: Vágja le.

PÉTER: Nem lehet.

IGAZGATÓ: Hát akkor dobja ki, eressze szabadon, vagy adja el valakinek. Mászt én se tudok javasolni.

PÉTER: És ha nem vagyok hajlandó megválni tőle?

IGAZGATÓ: Akkor sajnós az egyetemisták otthonától lesz kénytelen megválni. Ilyen privilégiuma senkinek se lehet nálunk. Állatot tilos tartatni az otthonban.

PÉTER: Akkor a viszontlátásra!

IGAZGATÓ: Maróti, gondolja meg, mit csinál!

DÉDAPA: Nagyon jól teszi, hogy ott hagy benneteket. Beképzelt, úri csürhe!

DÉDANYA: Az egész jövőjét tönkreteszi. Tanácsold neki, hogy gondolja meg. Az igazgató úr nem akart neki rosszat.

ÖREG: Mindig makacs volt a fiú. Kár, hogy nem lett katona. Ott majd rendbe hozták volna.

TANÁR: És nem akarta megtanulni, hogy melyik tyúk a rhode-island és melyik az orpington.

SZOMSZÉDASSZONY: Tudta ő, ne féljen maga. Igazi tyúkász familia ez. Mit gondol, miért ragaszkodik ahhoz az állathoz? A vérében van. Ha nincs körülötte baromfi, lehet, hogy nem is tud tanulni, úgy megszokta őket.

A. EGYETEMISTA: Hallottad, hogy Maróti egy tyúkot dugdos a szobájában?

- B. EGYETEMISTA: Biztos fiatalkorú a csaj. Tán megszöktette?
A. EGYETEMISTA: Csak a nőkön jár az eszed. Egy igazi, kotkodácsoló tyúkot rejteget.
B. EGYETEMISTA: De hát minek az neki? Friss tojást szeret reggelizni? Mint Romulus császár?

(Kotkodácsolás.)

- GIZI: Úgy örülök, hogy mégis meggondoltad a dolgot, szerelmem. Itt nálam minden kényelmed meglesz. Délután háromkor jövök haza, addig haláli csend van, tanulhatsz. Akkor bekapok valamit, és huss az ágyba. Egyszerű a programom, de biztos neked is tetszik.
PÉTER: Hát persze.
GIZI: Pecsétet rá!

(Cuppanás.)

- PÉTER: Téged nem zavar, ha a konyhába vagy az éléskamrába bekötöm Ellingtont?
GIZI: Kicsodát?
PÉTER: Van egy Ellington nevű tyúkom.
GIZI: Nahát; azt hittem kiskutyát hoztál a táskádban. Már miért zavarna? Csak tedd be a kamrába nyugodtan. Majd vasárnap készítek neked töltött csirkét. Még olyat nem ettél. Majd meglátod, hogy tud a te asszonykád főzni. Megnyalhatod a tiz ujjadat.
PÉTER: Ellingtont nem fogjuk megfőzni.
GIZI: Hát mit csinálunk vele?
PÉTER: Épségben akarom hazavinni.
GIZI: Hát nincs elég baromfija anyádéknak? Vagy ez újfajta?
PÉTER: Van nekik. De én ezt, pont ezt akarom nekik hazavinné.
GIZI: Hát jól van. Tedd be a kamrába. Aztán majd meglátjuk...

(Kotkodácsolás.)

- PÉTER: Három hétig húztam ki Gizinél. A végén féltékenykedni kezdett Ellingtonra. El se mehettem hazulról, mert féltem, hogy elnyisszantja a nyakát.
GIZI: Szegény megboldogult férjemnek is voltak bolondériái, de ilyet ő se csinált. Minek őrzöd Ellingtont? Minek neked egy tyúk?
PÉTER: Nem mindegy az neked?
GIZI: Te, mit csinálsz vele, míg én odavagyok?
PÉTER: Semmit. Mit csinálnék egy tyúkkal?
GIZI: Én nem tudom, de valamiért szükséged van rá. Igaz?
PÉTER: Igaz.
GIZI: És nem mondd meg a te kis asszonykádnak az okot? Gizike mindent elmondott neked.
PÉTER: Én is elmondtam mindent. Haza akarom vinni ajándékba Ellingtont.
GIZI: Hát akkor vidd haza vasárnap.
PÉTER: Majd a vizsgák után. De az is lehet, hogy csak akkor megyek vele haza, ha megszereztem a diplomát.

GIZI: És addig az én éléstáramat bűdösítse a madarad? Hát azt nem.

Önálló nő vagyok, vedd tudomásul.

PÉTER: Mi köze van ennek Ellingtonhoz?

GIZI: Igenis van köze. Választhatsz: vagy én vagy a madár!

(Kotkodácsolás.)

PÉTER: Így kerültem az utcára Ellingtonnal. Éjjel a parkban próbáltam aludni, most már nem voltak hidegek az éjszakák, de a rendőrök nem hagytak békén. Úgy látszik, a parkban alvó fiatal emberek különösen izgatják a fantáziájukat.

RENDŐR: Itt nem alszunk.

PÉTER: Ketten nem is férnénk el egy padon.

RENDŐR: Micsoda?

PÉTER: Szolgálatban nem is szabad aludnia.

RENDŐR: Mi van a táskádban?

PÉTER: Ellington.

RENDŐR: Borotva? Villanyborotva?

PÉTER: Egy tyúk.

RENDŐR: Mutasd a táskát!

PÉTER: Ha kinyitom, elröpülhet.

RENDŐR: Nyissuk ki!

PÉTER: Ne ketten, mert akkor biztos elröpül, majd én óvatosan megmutatom.

(A megbolygatott tyúk ijedt kotyogása.)

RENDŐR: Egy tyúk!

PÉTER: Mondtam.

RENDŐR: Gyere be velem a rendőrállomásra!

PÉTER: Tilos táskában tartani tyúkot?

RENDŐR: Honnan szerezted?

PÉTER: Kaptam.

RENDŐR: Gyerünk, gyerünk! Majd az ügyeletes előtt igazolod magad.

(Kotkodácsolás.)

DÉDAPA: Én már rég megszöktem volna a rendőrtől.

DÉDANYA: Te mindig híreskedsz. Aztán egyszer legénykorodban szájon is vertek a csendőrök.

DÉDAPA: De megérte, akkor vettelek észre, mikor törölgetni kezdél a zsebkendőddel.

DÉDANYA: Mert hogy olyan mafla voltál, hogy nem is mertél a lányok felé nézni.

TANÁR: Májusban már valóban sokszor lehet a szabad ég alatt aludni. Ezt az iskolában is tanítom.

MOSTOHAAPA: Ha a rendőrség toloncolja haza, kitagadom. S aki vele akar menni, vele mehet. De ide, amíg én vagyok itt a gazda, be nem teszi a lábát.

ÖREG: Már nem minden eset jut eszembe, de azt hiszem, kakast adtam egyszer nekik. Ott az a sok tyúk, és nincs köztük kakas. Vagy csak akartam adni?

LAJCSÓ: Fölháborító! A tyúkját Ellingtonnak merte nevezni. Szemtelen célzás az én szórakozásomra. Azt hittem, viccel, aztán fogta magát, fölpackolt és eltűnt. Pedig ösztöndíja sincs.

(Kotkodácsolás.)

PÉTER: A rendőrtiszt szerint kitűnő trükköt eszeltem ki a rendőrség bosszantására. Viszont közölte velem, hogyha még egyszer állandó lakhely és bejelentőlap nélkül találnak, el kell hagynom a várost. Mint mindenki, ő is azt kérdezte tőlem, minek nekem ez a tyúk. Eddig három kiadó lakást tekintettem meg, meg is feleltek volna, de mindhárom helyen ezt kérdezték tőlem. Hogy minek nekem ez a tyúk.

ASSZONY: De hát mi szüksége van erre a tyúkra? Mire használja?

PÉTER: Nem használom semmire. Viszont a neve Ellington, és nem fogom senki kedvéért fölfalni.

ASSZONY: Hát, mindenféle emberek vannak. Sajnos, nem nagyon érek rá...

PÉTER: Gondolja, hogy bolond vagyok?

ASSZONY: Dehogyan gondolom, isten ments. Biztos a szerencsét hozó kabalája ez a tyúk.

PÉTER: Ellington a neve.

ASSZONY: Kitől kapta? Mert ugye kapta?

PÉTER: Igen, kaptam.

ASSZONY: Tudtam én mindjárt. Azért őrizgeti, mert szerencsét hoz.

PÉTER: Hát az lehet. Bár eddig nem vettem észre, hogy szerencsét hozott volna. De nekem mégis ragaszkodnom kell hozzá, érti?

ASSZONY: Hogyne érteném, kérem, én egy magányos öregasszony vagyok...

PÉTER: Ne féljen, nem eszem meg. Csak megmagyarázom a dolgot. Akkor is megmagyarázom, ha nem érti. Mert nekem Ellington nemcsak egy közönséges tyúk, nemcsak megzabálni való tollas jószág. Számomra Ellington megőrzése a becsületem megőrzése. Ez a tyúk az én anyám szeretete. Ez a tyúk a gyerekkorom. Ez a tyúk az életem átka, az én minden megaláztatásom, az én minden szenvedésem, anyám gondjai, a kettőnk éhezése, az énértem való áldozat. Ez a tyúk a kettőnk elégtétele is. Hát ezért őrzöm.

ASSZONY: Kérem, nekem semmi kifogásom ez ellen.

PÉTER: Csak épp a lakás nem kiadó.

ASSZONY: Ilyen körülmények között igazán nem kívánhatja, hogy ötszáz dinárért kiadjam.

PÉTER: Most jövök rá, hány ember ki sem állja a tyúkokat. Az élő tyúkokat. A lakástulajdonosok, úgy látszik, egytől egyig gyűlölik őket. Divat nem szeretni őket. A sznobok a szagukat se állják. A kényesek a látványukat. Az érzékenyek a hangjukat. Ellingtont nem tűri a város. Ellingtonnak pusztulnia kell. Hát nem látják, hogy az én sorsom az Ellington sorsa? Az én halálom Ellington halála? Mit csináljunk Ellingtonnal? Mi vár rá állandó lakhely és bejelentőlap nélkül? Mi vár rá pénz és élelem nélkül? Elveszve állok itt, tehetetlenül. Tanácstalanul. Mit csináljunk Ellingtonnal?

(Halk kodácsolás, amit elnyom a zene.)